

Norsk industri og EF

En orientering fra
Utenriksdepartementet

Industrien - drivkraften i norsk økonomi

Industrien har vært og er selve drivkraften i norsk økonomi. Det er industrien som danner grunnlaget for vår levestandard. Industrien er Norges største arbeidsplass med om lag 400 000 sysselsatte og den gir livgrunnlag for mer enn fjerdedelen av landets befolkning. Nesten en tredjedel av hele verdiskapingen i vårt land - nasjonalinntekten - kommer fra industrien. Den økende produksjonen i industrien danner også grunnlaget for andre næringer som handel og transport, og muliggjør utbygging av undervisning, kulturaktiviteter og andre former for ytelser. Skulle industriens fremgang stanse opp eller gå tilbake, ville vi alle merke dette. Vår levestandard er uløselig knyttet til industriens utvikling.

Norsk industri ønsker medlemskap i et utvidet EF

Innen norsk industri er det nesten ingen uenighet om at fortsatt fremgang for industrien er avhengig av norsk medlemskap i et utvidet europeisk Fellesskap, det vil si et Fellesskap bestående av de seks landene Frankrike, Italia, Vest-Tyskland, Belgia, Nederland, Luxembourg og de fire landene som har søkt om medlemskap, Storbritannia, Irland, Danmark og Norge. Storbritannia og Irland har allerede besluttet å bli medlem. Det er overveiende sannsynlig at Danmark gjør det samme. Derved blir De Europeiske Fellesskap – EF – et område med nærmere 300 millioner mennesker. Dette vil i årene som kommer være norsk industris viktigste eksportmarked.

I stortingsmeldingen om Norges tilslutning til De Europeiske Fellesskap (St.meld.nr. 50) sier Regjeringen at det forhandlingsresultat Norge oppnådde med EF er meget tilfredsstillende for norsk industri. Et medlemskap i et utvidet EF vil øke vekstmulighetene i landets viktigste næring. Det gir betydelige fordeler for de viktigste industrigrener. Regjeringen legger stor vekt på at disse mulighetene utnyttes med sikte på å skape trygge arbeidsplasser for den enkelte lønsmottaker. En forutsetning for å løse de samfunnsoppgaver Norge står overfor, er en øking i industriens utvikling.

Norsk økonomi

Tiden etter den annen verdenskrig har vært den kraftigste ekspansjonsperiode Norge noen gang har opplevd. Aldri har den økonomiske vekst vært sterkere, og aldri har norsk økonomi endret seg så raskt.

Veksttakten har også vært økende. I 1950-årene økte produksjonen i Norge – nasjonalproduktet – med 3,5 prosent i året. I 1960-årene med 5 prosent. Den totale sysselsetting derimot økte i denne perioden bare forholdsvis lite. I 1950-årene økte den med 0,1 prosent årlig og i 1960-årene med 0,6 prosent i året. Mot slutten av 1960-årene har økingen derimot vært betydelig større, særlig fordi gifte kvinner i langt større utstrekning enn tidligere er kommet ut i arbeidslivet.

Et viktig trekk ved den økonomiske utvikling i Norge som vi forøvrig har til felles med en rekke andre land, er at sysselsatte i jordbruket, skogbruket og fiske – de såkalte primærnæringer – er gått tilbake. Sysselsettingen i industri, bergverk og annen vareproduksjon – de såkalte sekundærnæringer – har gått opp, men disse næringers forholdsvis andel av sysselsettingen totalt stiger likevel bare svakt. Derimot er det sterk vekst i sysselsettingen i de tjenesteytende næringer – tertiærnæringerne – både absolutt og relativt.

Forskyvning i sysselsettingen gjenspeiler hvordan de forskjellige næringer har fått forandret betydning for norsk økonomi. Jordbrukets, skogbrukets og fiskerienes betydning er synkende. I 1970 utgjorde de 6,4 prosent av nasjonalproduktet, og en regner med at de samme næringer i 1990 bare vil bidra med omlag 3 prosent av vår samlede produksjon.

Industri og utenriksøkonomi

Norge er et av de land i verden som har størst utenrikshandel i forhold til innbyggertallet. Vi selger til andre land - eksporterer - om lag halvparten av alt vi produserer. Og vi kjøper fra andre land – importerer – omtrent halvparten av det vi bruker. Det sier seg derfor selv at den økonomiske utvikling ute i verden er av avgjørende betydning for norsk økonomi.

I 1970 hadde Norge en samlet eksport av varer og tjenester på rundt 33-34 milliarder kroner. Industrien svarte for om lag 15 milliarder kroner av dette. Til sammenlikning kan nevnes at skipsfartens valutainntekter var litt under 13 milliarder kroner og eksporten av fisk og fiskeprodukter vel 1 milliard kroner. I løpet av få år har det skjedd store forandringer i forholdet mellom de industrivarer som eksporteres. Fisk og fiskevarer spiller en stadig mindre rolle. Eksporten av papir og papp vokser, men den øker ikke i forhold til en del andre industrivarer. Det er de kraftkrevende industriprodukter og industrielle ferdigvarer som har vokst mest og som i dag er viktigst.

Norge har deltatt aktivt i økonomisk samarbeid

Ekspertene er enige om at det økonomiske samarbeidet i Vest-Europa etter den annen verdenskrig er blitt en suksess, og at det har hatt stor betydning for den økonomiske veksten både i Norge og andre land. Et brudd på dette samarbeidet vil særlig ramme små land med spesialisert industriproduksjon og stor utenrikshandel. Til disse landene hører Norge.

Skal vi makte å opprettholde sysselsettingen og lønnsomheten i jordbruk og fiske med fortsatte inntektsoverføringer over statsbudsjettet, samt opprettholde den økonomiske vekst i landet, må en ta hensyn til industriens krav om utviklingsmuligheter. En videre vekst i landet er avhengig av norsk industris evne til tilpassing til den nye markedssituasjon i Vest-Europa som i alle tilfeller vil oppstå, når EFTA-samarbeidet nå oppløses.

Handelsavtale eller medlemskap?

Hvis Norge ikke blir medlem av EF, må vårt land søke å ordne sitt forhold til det utvidede EF i form av en handelsavtale. Regjeringen har kommet til at en slik avtale er en mindre tilfredsstillende løsning for Norge. Særlig gjelder dette for industrien. Virkningen av en handelsavtale av den type som Sverige har fått tilbud om, vil være at de aller fleste av våre industrier som ved medlemskap får vesentlige fordeler, i stedet får ulemper. Det gjelder spesielt de tradisjonelle eksportindustrier, som i stor utstrekning ligger i utkantdistrikter. Samtidig vil våre såkalte hjemmeindustrier komme til å møte øket konkurranse fra utlandet.

For norsk industri betyr medlemskap i EF mer enn de rettigheter og plikter som følger av det tollfrie marked – tollunionen – alene. Roma-traktaten har bestemmelser som kan være av like stor betydning for den industrielle fremgang her i landet, som reglene om toll og handel. Det gjelder f.eks. konkurransereglene og et fastere samarbeid landene imellom om industrispørsmål, forskning og energi. Dette er av stor betydning for industriens planlegging både på kortere og lengre sikt. En handelsavtale derimot med alle dens begrensende regler, beskyttelsesklausuler og kort oppsigelsestid, gir ikke den sikkerhet som industrien mener den bør ha for å kunne satse på omlegging og utbygging av produksjonen til nye områder.

Etter Regjeringens oppfatning vil medlemskap i EF gjøre det lettere å bygge opp en industri som Norge er interessert i å ha og som passer norske forutsetninger.

Medlemskap vil i større grad enn en handelsavtale gi lønnsomme og trygge arbeidsplasser. Ungdommen vil kunne finne flere interessante arbeidsoppgaver. Man vil få bedre muligheter for industrireisingen ute i distriktene. Når det gjelder forvaltningen av våre ressurser, får man ved medlemskap flere midler til rådighet slik at det kan tas mer hensyn til naturvern og miljøinteressene, samt til utbygging av distriktene.

Medlemskap og den enkelte industri

Verkstedindustrien er Norges største industribransje og sysselsetter over 91 000 personer. Norsk verkstedindustri har hatt sterk fremgang i 1960-årene og den øker stadig sin andel av industriens samlede produksjon og sysselsetting. Verkstedindustrien vil utvilsomt bli den dominerende industrigruppe i Norge i årene fremover. Denne industrien har utviklet seg fra å være en typisk hjemmemarkedindustri til i økende grad å bli en eksporterende industri. Norsk verkstedindustri ser meget positivt på mulighetene i et utvidet EF.

Skipsbyggingsindustrien medregnet underleverandør-bedrifter, sysselsetter 40 000 personer. Medlemskap i EF fører ikke med seg noen tollmessige lettelser for denne industrien. Men medlemskap vil gi bedre grunnlag for norsk skipsfart og vil derved innebære betydelige fordeler for skipsbyggingsindustrien.

Den elektrotekniske industri sysselsetter 19 000 personer. Bortfall av toll ved medlemskap i EF vil gi fordeler. Dessuten vil EF's bestemmelser om offentlig innkjøp, materiellkontroll og forskningssamarbeid bety meget for utviklingen. Denne industri vil også få større eksportmuligheter ved medlemskap, men det vil samtidig gi større konkurranse på det norske marked. Industrien legger stor vekt på de muligheter norsk medlemskap i EF gir til å få del i de såkalte utviklingskontrakter på linje med industri i felleskaplandene.

Tekstilindustrien sysselsetter om lag 14 700 personer og ca. 25 prosent av produksjonen eksporteres. For denne industri vil EF kunne åpne nye muligheter for eksport. På det norske marked ventes noe økt konkurranse fra tekstilindustrien i EF-land.

Konfeksjonsindustrien har i de siste fem år vært preget av svakt fallende produksjon og reduksjon i antall bedrifter og sysselsatte. Avviklingen av tollene overfor EF vil skjerpe konkurransen for norsk konfeksjonsindustri. På lengre sikt håper konfeksjonsindustrien på at de nye store og stabile markeder vil føre til at eksporten etter hvert kan bety så meget at den samlede produksjon igjen kan øke. Konfeksjonsindustrien har understreket at dens fremtid vil være avhengig av at kjøpekraften hos publikum holdes oppe. Den mener at dette sikrest kan oppnås ved norsk medlemskap i EF.

Nærings- og nytelsesmiddelindustrien som bruker norske jordbruksvarer, sysselsetter om lag 31 700 personer. Tilslutning til EF vil reise visse omstillingsproblemer for denne industri. Størsteparten av nærings- og nytelsesmiddelindustrien har nemlig vært holdt utenfor EFTA-samarbeidet og således hatt en beskyttelse overfor andre land. Tiltak for å løse omstillingsproblemene som måtte oppstå ved medlemskap i EF, kan foreslås fra norsk side under henvisning til Roma-traktaten og en erklæring avgitt av EF under forhandlingene.

Møbel- og innredningsindustrien sysselsetter over 15 000 personer fordelt på et stort antall bedrifter. Den tollmessige nedtrapping overfor EF vil neppe spille noen særlig rolle. Det vil bli andre faktorer som blir bestemmende for utviklingen av norsk møbelindustri.

For **treinnredning, maling- og lakkindustrien, vaskemiddel- og glassindustrien** regner man ikke med at medlemskap i EF vil endre konkurranseforholdene i vesentlig grad.

For produksjon av **bildekk** og **gummifottøy** ventes det at norsk medlemskap i EF vil virke gunstig. EF's tollsatser hemmer i dag norsk eksport til EF.

Treforedlingsindustrien har høyest mulig grad av foredling som målsetting. Utviklingen har stort sett vært i samsvar med dette. I de senere år har sysselsettingen i treforedlingsindustrien vist en synkende tendens, og den har nå om lag 23 000 ansatte. Medlemskap i EF vil være av stor betydning for norsk papirindustri, særlig når det gjelder de mer bearbejdede papirvarer. Dette vil styrke treforedlingsindustriens lønnsomhet og konkurransevne, noe som også vil være avgjørende for skogbrukets avsetningsvilkår på lengre sikt.

De kraftkrevende industrier har siden 1950-årene vært inne i en sterk ekspansjon. Samlet sysselsetter **primær jern- og metallindustri** vel 27 000 personer. Denne industrisektor er sterkt eksportorientert - opptil 90 prosent av produksjonen selges til utlandet. Størsteparten av produksjonen går til eksport i ubearbejdet stand. Eksporten av metaller utgjorde 3,3 milliarder kroner i 1970, hvorav 70 prosent gikk til EF samt Danmark og Storbritannia. For de kraftkrevende industrier vil norsk medlemskap i EF være av meget stor betydning. Det vil øke fortjenestemarginene og gjøre industriens stilling tryggere.

Hvis Norge blir stående utenfor EF, vil tollbelastningen bare for **aluminiums-eksporten** til et utvidet EF beløpe seg til 95 millioner kroner - forutsatt at eksportsammensetningen er den samme som i 1970. Tollfri adgang for norske aluminiumsverk til dette marked vil styrke bedriftenes konkurransevne og utviklingsmuligheter. Det er en industripolitisk målsetting å øke videreføringen av landets produksjon av aluminium. Medlemskap i EF vil i denne sammenheng være av stor betydning.

Ferrolegeringsindustrien har som aluminiumsindustrien hatt en meget rask utvikling i løpet av 1960-årene. Denne industri har, på samme måte som aluminiumsindustrien, vært et viktig innslag i norsk distriktsutbygging. Verkene ligger i områder med et ensidig næringsgrunnlag. Det foreligger betydelige ekspansjonsplaner under forutsetning av at kraft kan skaffes og at markedsforholdene ikke forverres. Med full tollfri adgang til et utvidet EF vil denne industri ha gode utviklingsmuligheter.

For **stålindustrien** vil bestemmelsene i Kull- og stålføllesskapet – det ene av de tre fellesskap som utgjør EF – bidra til en gunstig utvikling med hensyn til samarbeid innen stålindustrien. Norsk Jernverk vil ved norsk medlemskap få et prismessig mer stabilt hjemmemarked og en sikring av viktige eksportmarkeder.

Kjemisk industri med vel 21 000 ansatte er sammensatt av en rekke bransjer. Noen av dem er blant vårt lands raskest ekspanderende industrigrener. EF har en relativt høy toll på kjemiske produkter (12-18 prosent). Karakteristisk for den kjemiske industri er de store og kapitalkrevende anlegg, med produksjon i store enheter og store serier. Konkurransedyktig norsk produksjon vil være helt avhengig av sikker adgang til store og tollfrie markeder.

Olje og gass

De olje- og gassfunn som hittil er gjort på den norske kontinentalsokkel, er foreløpig små i forhold til EF-landenes energibehov. Men en kan ikke se bort fra at nye funn vil kunne bidra til å rette opp balansen mellom EF's

energibehov og selvdekningen. Olje- og gassforekomstene på den norske kontinentalsokkel er derfor av stor interesse. Kommisjonen har foreslått at virksomheten på kontinentalsokkelen skal anses å falle inn under Roma-traktatens virkefelt. Den oljepolitikk som Regjeringen har lagt opp vil bli ført videre. Det norske konsesjonssystem for utnyttning og utvinning av petroleum er ikke i strid med Roma-traktaten, og EF's regler hindrer heller ikke en sterk statlig medvirkning. For norsk eksport av råolje spiller det ingen rolle om Norge er medlem av EF eller ikke. EF oppkrever ikke toll på slik import. For raffinerte oljeprodukter og petrokjemiske produkter har imidlertid EF, som alle industriland, en så høy toll at det vil få avgjørende innvirkning på muligheten for videreforedling av petroleum i Norge. En betydelig del av raffineringen og videreutviklingsvirksomheten kan skje i distrikter som i dag ligger etter i den økonomiske utvikling. Dersom Norge blir stående utenfor et utvidet EF, vil disse distrikter bli fratatt slike ekspansjonsmuligheter. Det antas at det ikke blir mulig å bygge opp en petrokjemisk industri i Norge, dersom vårt land blir stående utenfor et utvidet EF.

Målet er foredling

Det er sagt at høstningsbrukets tid i norsk industri er forbi. I fremtiden må industrien bygge på foredling av råvarene. Oppgaven er å bearbeide tømmerstokken, fisken og råmetallene så langt framsom overhodet mulig. Tømmerstokken vil vi gjøre til høyforedlet papir, fisken til forbruksvare i husholdningen og aluminium f.eks. til vindus- og dørrammer. Men skal man make dette er industrien avhengig av adgang til store og tollfrie markeder som det utvidede EF. På denne måte vil vi kunne oppnå flest arbeidsplasser, mer interessante arbeidsplasser og større lønnsomhet.

Gjennom en omstillingsperiode fra midten av 1950-årene til i dag har norsk industri vist at det er vekstkraft både i de industrigrenene som i utgangspunktet var særlig eksportorienterte, og i den tidligere tradisjonelle hjemmemarkedsindustri. Gjennom den vedvarende omstillingsperiode vi har hatt som medlem av EFTA, er norsk industri blitt vevet sammen til et mer totalt industrielt miljø som har i seg spesialisering, samarbeid, økt bearbeiding og dermed økt inntjeningssevne. Vekstomstillingen har dels vært basert på en høy etterspørsel både fra utlandet og fra Norge, og dels har den vært basert på vilje og evne til å kutte ut ulønnsomme varianter, benytte underleveranser og omorganisering.

Norsk industri har meget sterkt understreket fordelene ved norsk medlemskap i EF. For en del av industrien er det av avgjørende betydning å få del i det teknologiske og forskningsmessige samarbeid i EF. Like sterkt understrekes medlemskapets betydning for mange industribedrifters langtidspanlegging. Dette gjelder ikke bare de større virksomheter i eksportindustrien. Mange mindre bedrifter arbeider som underleverandører til de større eksportbedriftene, og er derfor avhengig av deres produksjonsmuligheter. Ikke minst av denne grunn finner man en så bred oppslutning om medlemskapsalternativet innenfor norsk industri.

Norsk industri mener at hvis den fortsatt skal være i stand til å øke sin eksport og derved sikre sysselsettingen og bidra til utbyggingen av distriktene, forutsetter dette at Norge blir medlem av EF.

Utgitt juni 1972

Konsulenter: Statens informasjonstjeneste, Statens trykningskontor

Lay-out: Ingolf Holme

Trykk: Reklametrykk A/S, Bergen

